

Leernetwerk veiligheid Associatie wijkteams

Adri van Montfoort

6 juli 2022

Utrecht



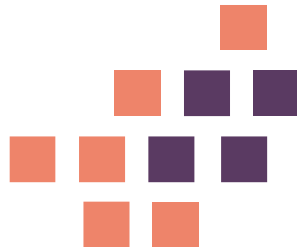


De ontdekking van onrecht en de staat

1^e Beeld: kind als weerloos slachtoffer

“Het is donker op het verlaten bospad, vlakbij het Twentse Holten. De maan hangt achter de wolken. Het heeft de hele dag gemiezerd. Een auto rijdt over de natte modderweg. Twee agenten nemen poolshoogte. Voorin zit Mario. Naast hem Sonja, zijn echtgenote. Op de achterbank zit de vier maanden oude Rowena ingesnoerd in haar kinderstoeltje. In de kofferbak ligt haar driejarige zus Savanna. Dood.”

Landelijke krant naar aanleiding van de dood van Savanna in 2004.

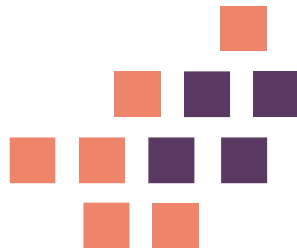


2^e Beeld: de ouder als slachtoffer

- “Iemand moest Anton L. belasterd hebben, want zonder dat hij iets kwaads had gedaan, werden op een morgen zijn kinderen uit huis gehaald.”*
- “Iemand moest Jozef K. belasterd hebben, want zonder dat hij iets kwaads had gedaan, werd hij op een morgen gearresteerd.” (1^e zin van Het Proces, Franz Kafka, 1914/ 1925)

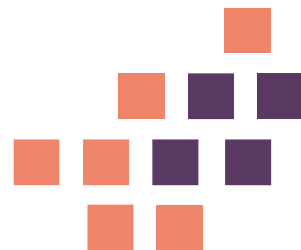
* Dit stond lange tijd op een website van een stichting van ouders die strenden tegen de kinderbescherming.

Door Kafka te parafaseren scheidt dit een direct herkenbaar beeld van de ouder die weerloos staat tegenover de bureaucratie van de overheid.



Morele verontwaardiging

- Beide beelden zijn onverdraaglijk en verbonden met diepe emoties:
 - Iedereen is kind geweest en velen van ons hebben zelf kinderen
 - Iedereen heeft ouders (gehad) en velen van ons zijn zelf ouder
- Morele verontwaardiging heeft een eigen logica:
 - Het begint met een schok en een schokkend geval
 - Na de schok zien we het opeens overal en het kwaad blijkt steeds breder onder ons te zijn.
Het schokkende voorbeeld is 'slechts het topje van de ijsberg'
 - De norm is absoluut; de keerzijde mag er niet zijn
 - Er móét actie ondernomen worden. Het moet stoppen!
 - De actie moet nú!



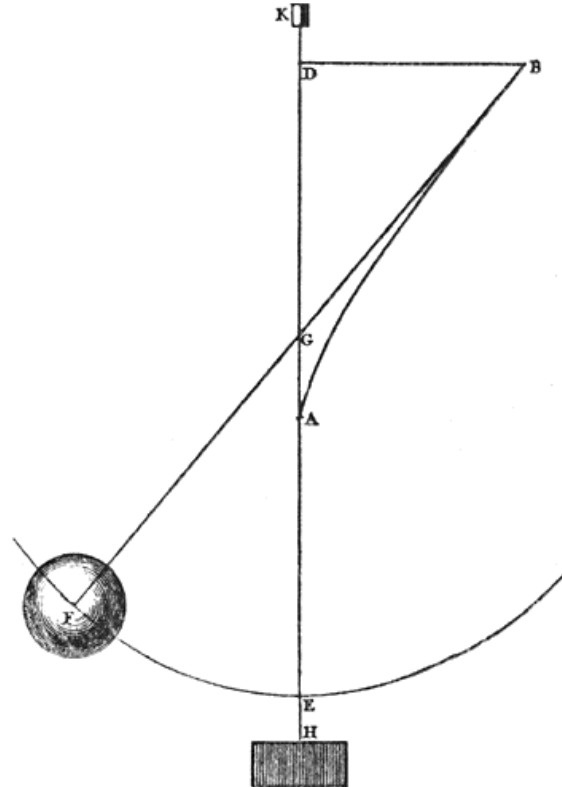
Slingerbewegingen in de opvattingen over ouders en kinderen

Bescherm het kind!

Uithuisplaatsen soms nodig

1945-1970: Kinderbescherming
Centrale positie, zedelijke
verwildering, pedagogische
onmacht, verwaarloosde kind

2000-2020: Savanna,
Maasmeisje, Veiligheid,
Signaleren, Melden, Radar

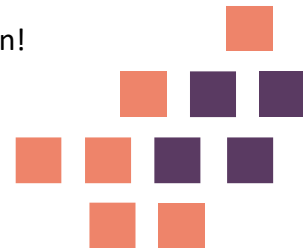


Help het gezin!

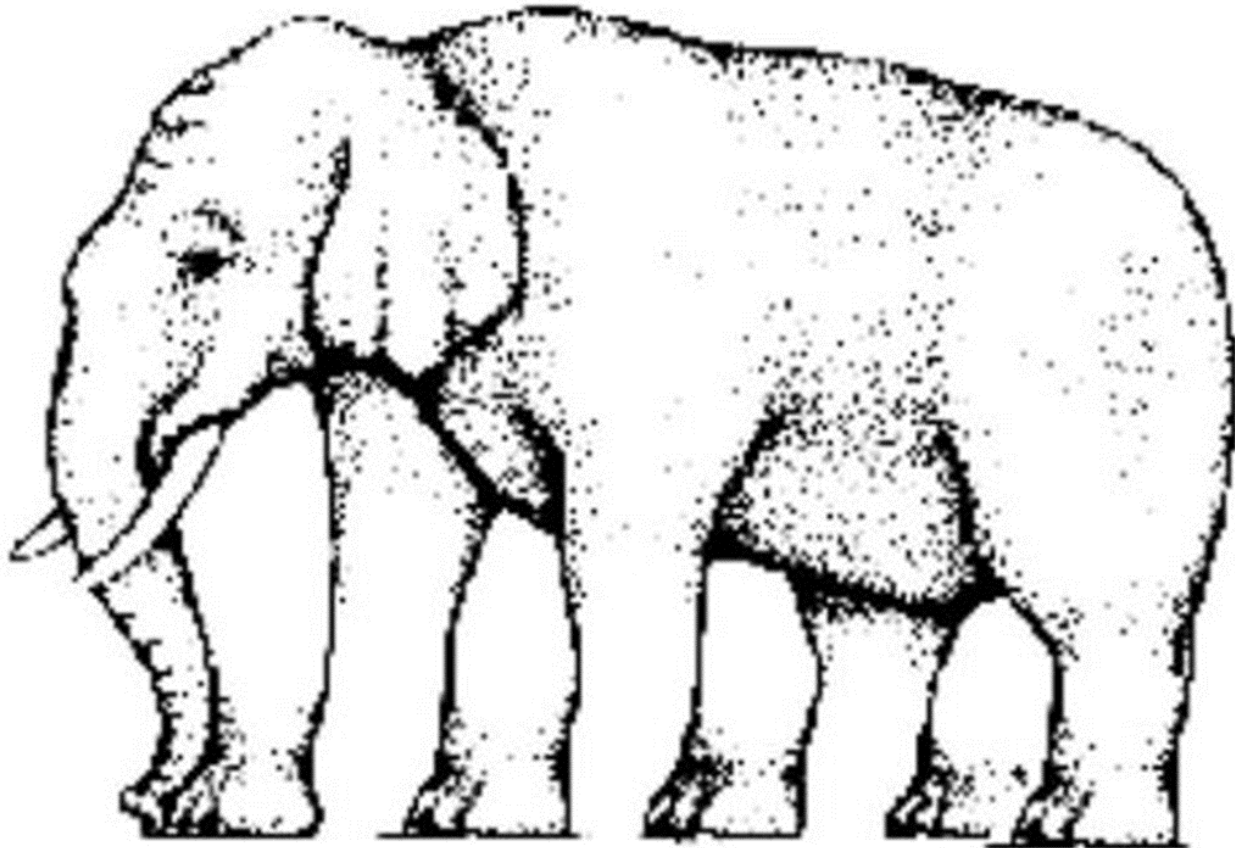
Uithuisplaatsen is slecht

1970-2000: zwartboek
tehuizen, Bond Minderjarigen,
ontvoogding, gezinsprobleem

2022-: Staatsontvoeringen!

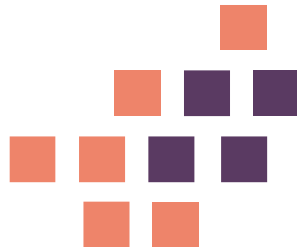


Zien we dezelfde poten?



Complex en onzeker

- De opvoedings situatie is vaak complex
 - Er zijn veel factoren en invloeden
 - Dat vraagt analytisch vermogen van de medewerker
-
- Onzekerheid is een ander soort belasting
 - Het vraagt andere hulpmiddelen om de best mogelijke beslissing te nemen
 - Dat vraagt kritisch denkvermogen van de medewerker



Complex, niet onzeker

Los deze vergelijking op:

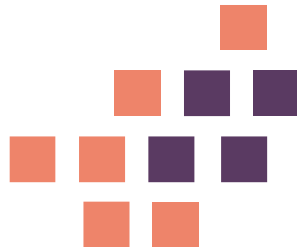
$$\begin{aligned}
 & \propto \frac{\prod_{i \neq k} \Gamma(n_{m,(\cdot)}^{i,-(m,n)} + \alpha_i)}{\Gamma((\sum_{i=1}^K n_{m,(\cdot)}^{i,-(m,n)} + \alpha_i) + 1)} \prod_{i \neq k} \frac{\Gamma(n_{(\cdot),v}^{i,-(m,n)} + \beta_v)}{\Gamma(\sum_{r=1}^V n_{(\cdot),r}^{i,-(m,n)} + \beta_r)} \\
 & \times \Gamma(n_{m,(\cdot)}^{k,-(m,n)} + \alpha_k + 1) \frac{\Gamma(n_{(\cdot),v}^{k,-(m,n)} + \beta_v + 1)}{\Gamma((\sum_{r=1}^V n_{(\cdot),r}^{k,-(m,n)} + \beta_r) + 1)} \\
 & \propto \frac{\Gamma(n_{m,(\cdot)}^{k,-(m,n)} + \alpha_k + 1)}{\Gamma((\sum_{i=1}^K n_{m,(\cdot)}^{i,-(m,n)} + \alpha_i) + 1)} \frac{\Gamma(n_{(\cdot),v}^{k,-(m,n)} + \beta_v + 1)}{\Gamma((\sum_{r=1}^V n_{(\cdot),r}^{k,-(m,n)} + \beta_r) + 1)} \\
 & = \frac{\Gamma(n_{m,(\cdot)}^{k,-(m,n)} + \alpha_k) (n_{m,(\cdot)}^{k,-(m,n)} + \alpha_k)}{\Gamma(\sum_{i=1}^K n_{m,(\cdot)}^{i,-(m,n)} + \alpha_i) (\sum_{i=1}^K n_{m,(\cdot)}^{i,-(m,n)} + \alpha_i)} \frac{\Gamma(n_{(\cdot),v}^{k,-(m,n)} + \beta_v) (n_{(\cdot),v}^{k,-(m,n)} + \beta_v)}{\Gamma(\sum_{r=1}^V n_{(\cdot),r}^{k,-(m,n)} + \beta_r) (\sum_{r=1}^V n_{(\cdot),r}^{k,-(m,n)} + \beta_r)} \\
 & \propto \frac{(n_{m,(\cdot)}^{k,-(m,n)} + \alpha_k)}{(\sum_{i=1}^K n_{m,(\cdot)}^{i,-(m,n)} + \alpha_i)} \frac{(n_{(\cdot),v}^{k,-(m,n)} + \beta_v)}{(\sum_{r=1}^V n_{(\cdot),r}^{k,-(m,n)} + \beta_r)} \\
 & \propto (n_{m,(\cdot)}^{k,-(m,n)} + \alpha_k) \frac{(n_{(\cdot),v}^{k,-(m,n)} + \beta_v)}{(\sum_{r=1}^V n_{(\cdot),r}^{k,-(m,n)} + \beta_r)}.
 \end{aligned}$$

Onzeker, niet complex: gaat u links of gaat u rechts?



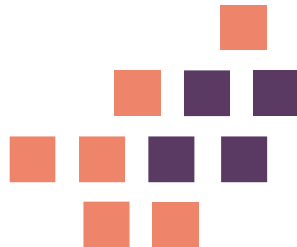
Wat gaat er mis?


- De responsieve kracht van de instituties is te zwak:
 - Politici zijn permanent verbijsterd
 - Journalisten verdoezelen de dilemma's en schrijven: de uitvoering faalt
 - Ambtenaren zijn generalisten geworden (en externen)
 - Sociaal werkers zijn verstoep als regisseur, makelaar, gids, etc.
- Dilemma's worden ontkend, twijfel en onzekerheid worden 'verboden'
- Er komen quasi concrete maatregelen
- Het effect is onrealistische verwachtingen, permanente crisis en onuitvoerbaar beleid



Hoe moet het dan wel?

- Morele verantwoording en emoties horen erbij, zijn noodzakelijk en zijn van ons allemaal!
- We hebben responsieve instituties nodig: politici, ambtenaren, toezichhouders, rechters, journalisten, wetenschappers, beroepsbeoefenaren, directeuren en managers die vertellen wat er wel en niet kan, hoeveel tijd er nodig is, welke fouten we niet moeten maken, wat de overheid wel en niet kan oplossen, etc.
- We moeten ideologische harnassen 'open maken', verbinden, een gemeenschappelijke taal zoeken
- Zorgen dat de ideologische stellingen niet vastklinken aan organisatorische en institutionele belangen

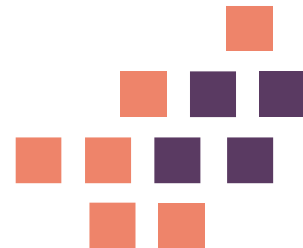




Van aanpak kindermishandeling naar
veiligheid

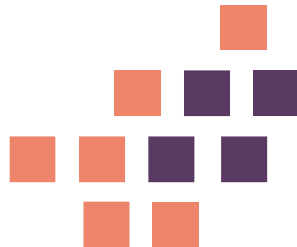
De beweging tegen kindermishandeling vanaf de jaren 1960

- Vanaf 1962 in de Verenigde Staten:
 - The battered baby
 - (Kinder)artsen, medisch en psychosociaal probleem
 - Reorganisatie kinderbescherming tot meldpost en meldingswetten
- Vanaf 1972 in Nederland:
 - vertrouwensartsen inzake kindermishandeling (4 mannen)
 - Naast de raad voor de kinderbescherming, wet ongewijzigd



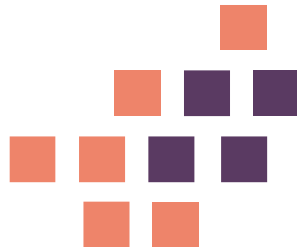
'Scheiding van hulp en recht'

- 'Scheiding van hulp en recht': Kinderbescherming = Justitie; Aanpak kindermishandeling = Gezondheidszorg
- Institutionele strijd: "dat de verhouding tussen Justitie en CRM in belangrijke mate werd bepaald door de vrees, dat de kindbescherming (...) van Justitie "weggenomen" en naar CRM overgebracht zou worden" (Glastra Van Loon, 1976, pag. 105)
- Ideologische strijd: 'Wanneer een kind wordt doodgeslagen, kan de justitie er niet buiten gehouden worden. Waar liggen echter de grenzen? In de regel wordt de justitie er wel buiten gehouden wanneer het kind een been wordt gebroken.' (Rijkmans, 1976)



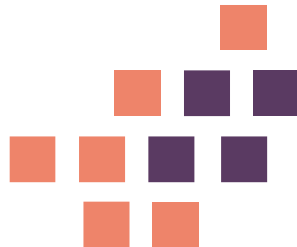
Van BVA naar AMK naar BJZ naar Veilig Thuis

- Bureau Vertrouwensarts in jaren 90 omgevormd tot het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK)
- Vanaf jaren negentig wettelijke basis voor het onderzoek
- Vanaf 2005 tot 2015 wettelijk onderdeel van het bureau jeugdzorg, met eigen positie
- 2012 invoering verplichte meldcode
- 2015 vorming Veilig Thuis door samenvoegen AMK en Steunpunt Huiselijk Geweld
- Veilig Thuis aparte organisatie, Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), Landelijk Handelingsprotocol, andere 'taal' dan de wijkteams
- 2019 aanscherping meldcode, 'radar'-functie



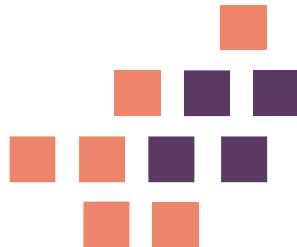
Verbreding definitie kindermishandeling

- 1962: 'the battered baby'
- Jaren 60: 'the battered child'
- Jaren 70: 'child abuse and neglect':
- Toevoegen geestelijk geweld en verwaarlozing
- Jaren 80: aandacht voor seksueel geweld
- Jaren 80: verbod op slaan in de opvoeding in het BW
- Jaren 90: 'structureel' vervalt in de definitie
- Vanaf 2000: getuige van geweld = kindermishandeling



Huidige definities in de wet

- “Kinder mishandeling: elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel” (Jeugdwet, art. 1.1)
- “huiselijk geweld: lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring.” (WMO, art. 1.1.1)

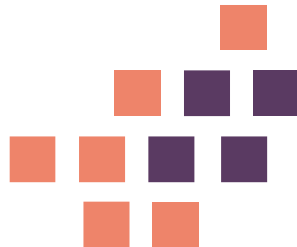


Adverse Childhood Experiences (ACE)

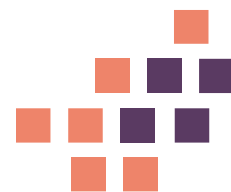
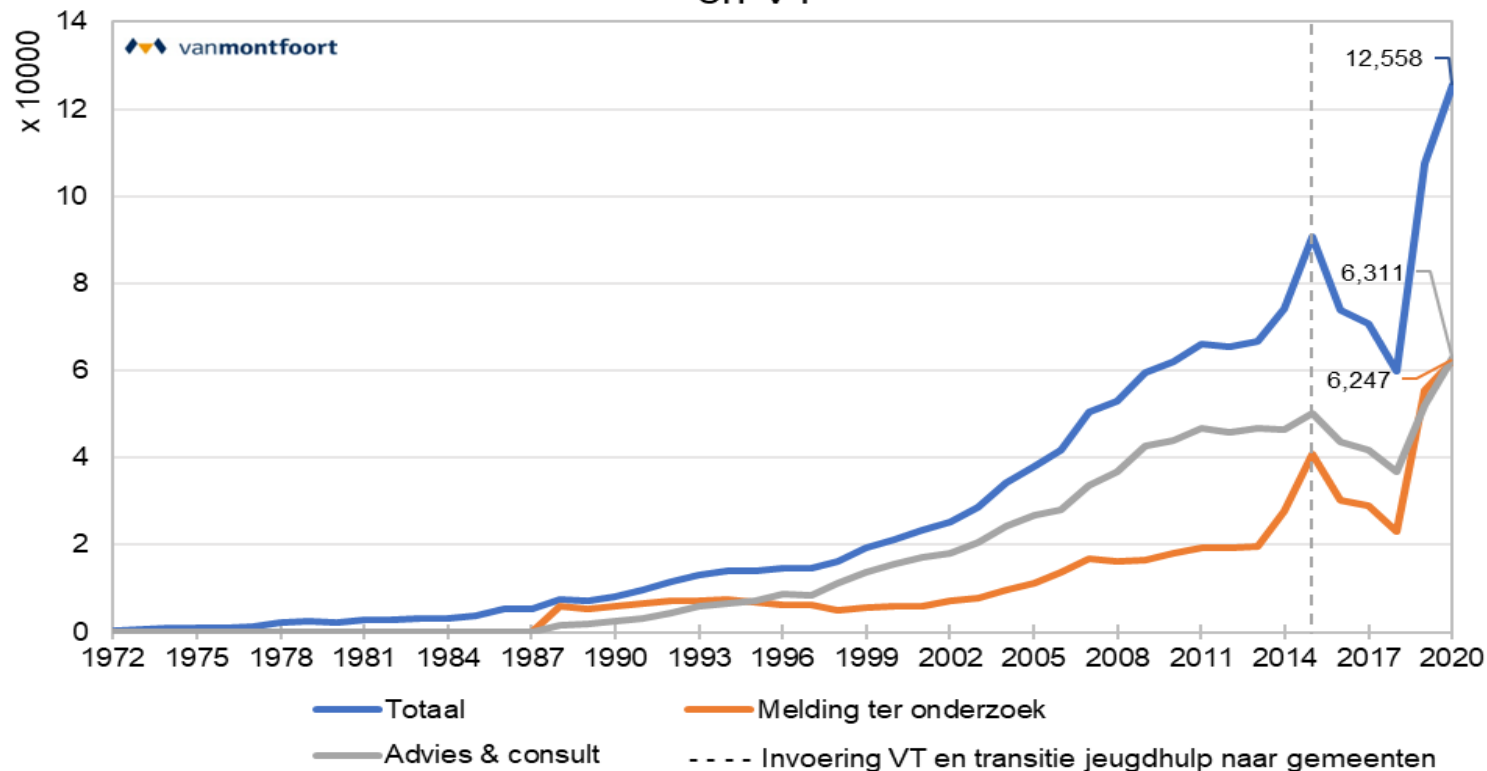
- 1) Psychisch geweld
- 2) Fysiek geweld
- 3) Seksueel misbruik
- 4) Emotionele verwaarlozing (geen steun, liefde)
- 5) Fysieke verwaarlozing
- 6) Gescheiden ouders
- 7) Getuige van mishandeling (stief)moeder
- 8) Ouders met alcohol of drugsverslaving
- 9) Ouders met psychi(atri)sche aandoening
- 10) Een ouder in de gevangenis

TNO/Augeo Jongeren Task Force 2016:

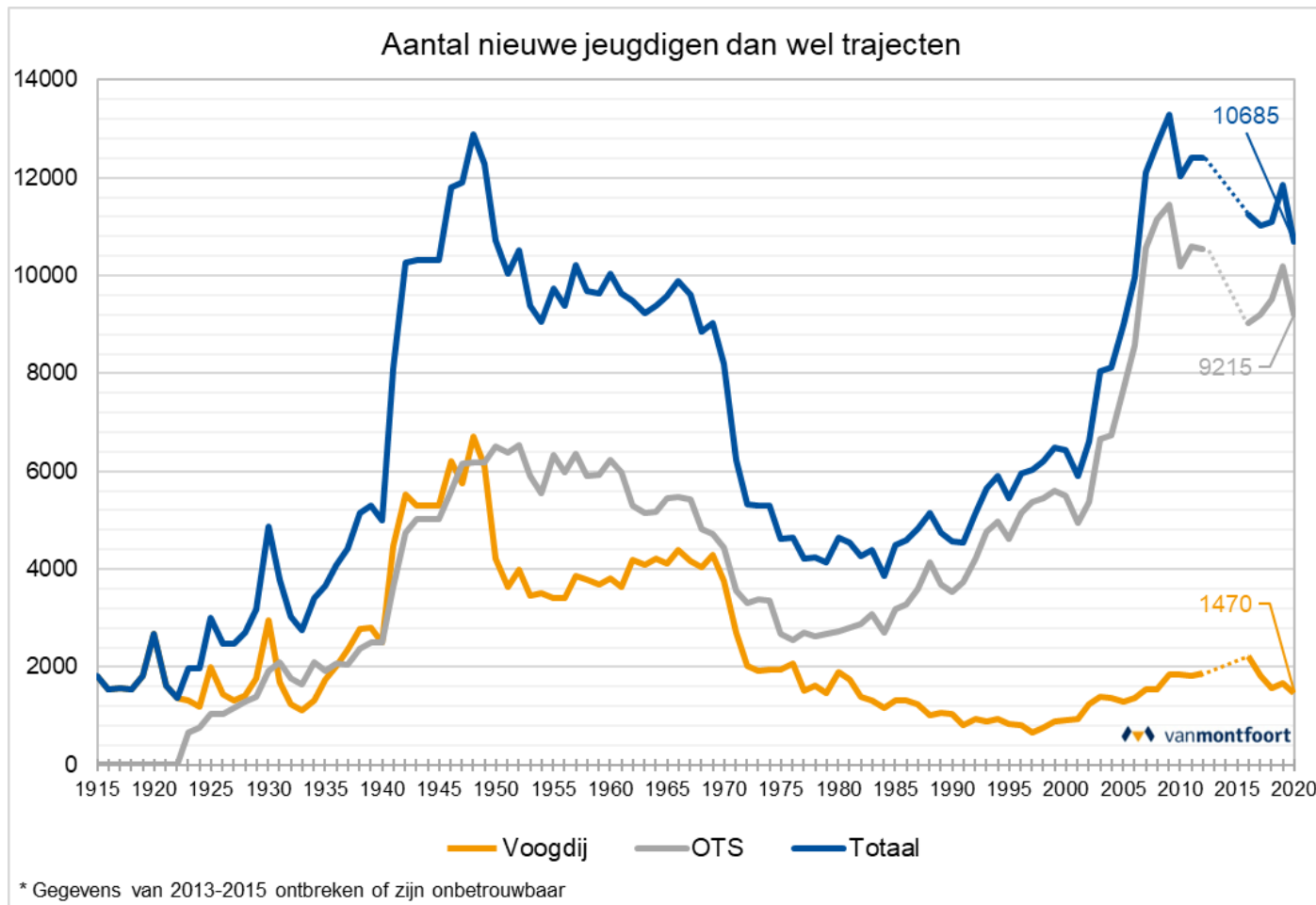
- 45% van alle kinderen in groep 7/8 basisschool heeft 1 of meer ACE's meegemaakt



Ontwikkeling registratie kindermishandeling bij BVA, AMK en VT



Maatregelen kindbescherming

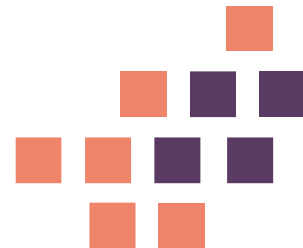


Ervaringen in twee kleine gemeenten en de proeftuin Utrecht Utrecht-West



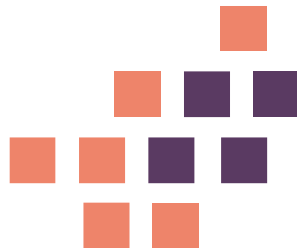
Stichting De Thuisbasis

- Jeugdteam Montfoort sinds 1 januari 2015
 - Jongerenwerk sinds 2020
- Stadsteam Oudewater sinds augustus 2019:
 - Lokaal team Jeugdwet, Jongerenwerk
 - Lokaal team WMO, Sociaal werk
 - Gemeentelijke Schuldhulpverlening
 - Sociaal Raadslieden, taken t.a.v. Wet Inburgering, Participatiewet
- Projectleiding *Bescherming in beweging Utrecht-West*



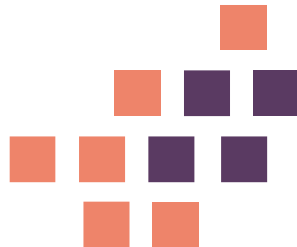
Visie en werkwijze

- Jeugd- en gezinsteam = professioneel sociaal werk = mensenwerk
 - Vraagverkenning is altijd het begin; kijk vanuit de vraag naar de regels
 - Kind in gezin in bredere opvoedings situatie
 - Professionele oordeelsvorming in iedere individuele situatie (Denktijd!)
 - Realistische verwachtingen van jeugdhulp, sociaal werk, gemeente
 - Kostenbewust werken, doen wat nodig is, niet doen wat niet nodig is
 - Geen standaard handelwijze!
 - ‘Regel één: ‘doe het nooit alléén!’
-
- Jeugdteam geeft advies, brengt vraag in kaart, geeft zelf hulp, verwijst en volgt
 - Géén regisseurs!



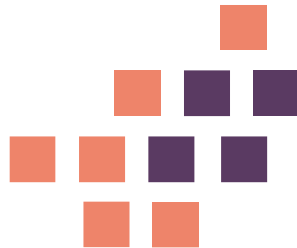
Proeftuin Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming

- Utrecht en Utrecht-West zijn proeftuin Toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming
- In Utrecht Overvecht één team VT, GI, RvdKb en wijkteam
- In Utrecht-West intensieve samenwerking gemeente (zowel jeugdteam als beleid en wethouders, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming en gecertificeerde instellingen
- Vernieuwen jeugdbescherming: geen keten, maar gezamenlijke oordeelsvorming
- Geen drang/ SAVE-begeleiding
- Samenwerken met en rond het gezin
- Gemeentelijk jeugdteam altijd betrokken, tenzij ouders dat weigeren
- GI overlegt met het jeugdteam vóórdat specialistische hulp wordt ingezet

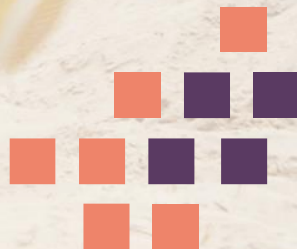


Resultaten Montfoort en Oudewater

- Ouders en kinderen gemiddeld goede tevredenheid, geen formele klachten, goede open verhouding met ouderverenigingen, adviesraad sociaal domein
- Jeugdteams werken hard, maar medewerkers zijn positief over hun werk
- Positieve samenwerking met huisartsen, politie, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, Gecertificeerde Instellingen, etc.
- Zeer weinig maatregelen kinderbescherming, géén 'drang', weinig kinderen in tehuizen, 0 in gesloten jeugdhulp (op dit moment, enkele keer 1)
- Uitgaven Jeugdwet gemeente Montfoort ongeveer op budget; in Oudewater tussen 2019 en 2020 met 25% gedaald (zonder te praten over bezuinigingen).

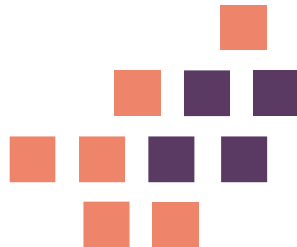


Een paar tips



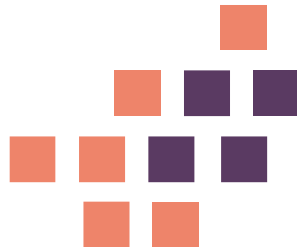
Minder beleid!

- Stop met het 'uitrollen' van beleid. Weg met:
 - Geweld hoort nergens thuis, Scheiden zonder schade, Uniform Hulpaanbod, Verbeteragenda's, meldplicht, VIR (als eerste prioriteiten)
- Voer de regel in: geen beleid zonder eerst aan de uitvoering te vragen of het nodig, nuttig en uitvoerbaar is
- Praat terug naar het college, de gemeenteraad en de ambtenaren



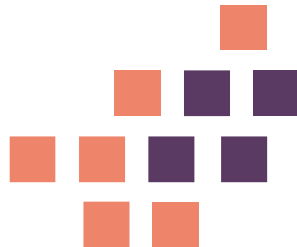
Wijkteam en Veilig Thuis

- Wijkteam = vrijwillige hulp!
- Je hebt niet de regie – zeker geen ‘versterkte procesregie’!
- Veilig Thuis wil ‘overdragen’, maar jij moet gewoon toestemming aan het gezin vragen!
- Voorwaarden stel je alleen als je de consequentie kunt doorvoeren (zoals iedere opvoeder weet)
- Ga met Veilig Thuis praten over een andere vorm van samenwerking
(en voer die ondertussen alvast in)



Stop met drang

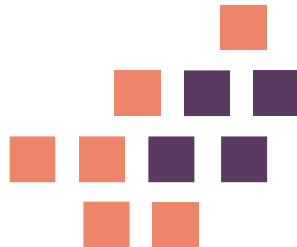
- ▶ Je bemoeit je met een gezin alleen met toestemming en zo lang die toestemming er is
- ▶ Als je zonder toestemming iets wil doen, dan is daar een wettelijke bevoegdheid voor nodig
- ▶ De gemeente heeft de wettelijke bevoegdheid om een kind te melden bij Veilig Thuis of om een onderzoek te vragen aan de Raad voor de Kinderbescherming
- ▶ Laat de GI's niet in opdracht en met geld van de gemeente 'drangtrajecten' uitvoeren
- ▶ Het wijkteam gaat niet 'drang' uitvoeren; het wijkteam zet niet ieder probleem in de taal van 'veiligheid'



Echtscheiding en kindbescherming

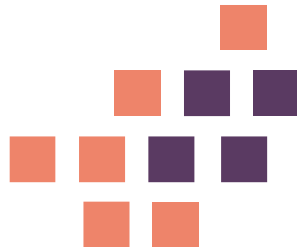
- ▶ Jij kunt het gedrag van vechtende ouders niet veranderen (en de gezinsvoogd kan dat ook niet)
- ▶ Jij bent niet verantwoordelijk voor de omgangsregeling
- ▶ Als ouders ruzie maken is dat niet altijd een reden voor melding
- ▶ En als een kind zijn vader niet meer ziet ook niet (de vader kan zelf een advocaat inschakelen)
- ▶ Juridische procedures tussen de ouders zijn niet ideaal, maar soms beter dan eindeloze hulpverlening en kindbescherming

Laat scheidende ouders niet alle apen op jouw schouder zetten!



Onoplosbare problemen

- ▶ Erken dat er soms geen Oplossing is (dus ook niet zeggen: er is een wachtlijst voor de ‘passende hulp’)
- ▶ Welke mensen vinden het belangrijk dat het goed gaat met deze jeugdige? Activeer zoveel mogelijk bronnen
- ▶ Denk in termen van het herstel van het gewone leven en niet in termen van producten of bestaande programma’s
- ▶ Werk samen met instanties in het sociaal domein, gezondheidszorg, veiligheidsdomein, financieel domein, huisvesting, school en werk, etc.
- ▶ Verwacht niet te veel van Expert-teams, Bovenregionale expertteams en Super Experts
- ▶ Hou vol!



de thuisbasis
sociaal werk

